

Sakrament ten zwany jest również Sakramentem Ołtarza, Sakramentem Ciała i Krwi Pańskiej, Eucharystią. Wieczerza Pańska to: „prawdziwe ciało i prawdziwa krew Pana naszego Jezusa Chrystusa, pod chlebem i winem nam chrześcijanom do spożywania i picia przez samego Chrystusa ustanowione” (Mały katechizm, Część piąta, Pytanie pierwsze). W sakramencie Wieczerzy Pańskiej udzielane jest prawdziwe ciało i krew Jezusa Chrystusa w, z i pod chlebem i winem, mówimy więc o realnej i substancjalnej obecności ciała i krwi Chrystusa w sakramencie. Jednocześnie obecność ciała i krwi Chrystusa nie usuwa elementów, w, z i pod którymi jest podawana wierzącym do spożycia.

Wyłożone w Małym katechizmie rozumienie sakramentu oparte jest na Chrystusowych słowach ustanowienia przekazanych przez Ewangelie Mateusza (26,26-28), Marka (14,22-24), Łukasza (22,19.20) oraz apostoła Pawła (1 List do Koryntian 11, 23-26): „Pan nasz Jezus Chrystus, tej nocy, której był wydany, wziął chleb i podziękowawszy, łamał i dawał uczniom swoim, mówiąc: Bierzcie, jedzcie, to jest ciało Moje, które się za was daje. To czyńcie na pamiątkę Moją. Podobnie, gdy było po wieczerzy, wziął i kielich, a podziękowawszy, dał im, mówiąc: Bierzcie i pijcie z niego wszyscy, ten kielich jest to nowe przymierze we krwi Mojej, która się za was wylewa na odpuszczenie grzechów. To czyńcie, ilekroć pic będziecie, na pamiątkę Moją” (Mały katechizm, Część piąta, Pytanie pierwsze).

Reformacja odrzuciła rozumienie Wieczerzy Pańskiej jako ofiary przebłagalnej: „W rzeczywistości zaś była tylko jedna jedyna na świecie ofiara przebłagalna, mianowicie śmierć Chrystusowa, jak uczy List do Hebrajczyków (10,4), który powiada: „Jest bowiem rzeczą niemożliwą, aby krew wołów czy kozłów mogła zgładzić grzechy”. A nieco dalej powiedziane jest o woli Chrystusa: „Mocą tej woli jesteśmy uświęceni przez ofiarowanie ciała Jezusa Chrystusa raz na zawsze” (Hebr. 10,10)” (Obrona Wyznania augsburskiego, XXIV, 22). O ofierze w kontekście działań chrześcijan można mówić tylko jako o ofierze dziękczynnej: „Obok tej jedynej ofiary [przebłagalnej, mianowicie śmierci Chrystusowej], inne ofiary są ofiarami eucharystycznymi [dziękczynnymi]; zwane są też ofiarami pochwalnymi: głoszenie Ewangelii, wiara, wzywanie, składanie dziękczynienia, wyznanie, udręki świętych, jednym słowem wszelkie dobre uczynki świętych. Te ofiary nie są zadośćuczynieniami za tych, którzy je czynią, ani też nie można ich odnieść do innych, aby zasługiwały dla nich na podstawie samego ich dokonania odpuszczenie grzechów lub pojednanie. Dokonują ich bowiem pojednani” (Obrona Wyznania augsburskiego, XXIV, 25).

Pożytki Wieczerzy Pańskiej, zawarta w niej obietnica i ich przyjęcie wiarą

Marcin Luter odpowiadając na pytanie o korzyści Wieczerzy Pańskiej odwołuje się do słów ustanowienia: „Na to wskazują nam słowa: za was się daje i wylewa na odpuszczenie grzechów. To jest, że w sakramencie przez te słowa udzielone nam zostaje odpuszczenie grzechów, życie i zbawienie; bo gdzie jest odpuszczenie grzechów, tam też jest życie i zbawienie” (Mały katechizm, Część piąta, Pytanie drugie).

W Wieczerzy Pańskiej, podobnie jak w Chrzcie, kluczową rolę odgrywa obietnica Boża: „Jak może cielesne spożywanie i picie tak wielkie rzeczy czynić? Spożywanie i picie wprawdzie tego nie czynią, lecz te słowa: Za was się daje i wylewa na odpuszczenie

grzechów. Albowiem słowa te obok cielesnego pożywania i picia stanowią główną część sakramentu, i kto tym słowem wierzy, ten ma, co one mówią i opiewają, to jest odpuszczenie grzechów” (Mały katechizm, Część piąta, Pytanie trzecie).

O obecności ciała i krwi Chrystusa w sakramencie, a także o tym, że przynosi on zbawcze pożytki spożywającym decyduje obecność w sakramencie obietnicy Bożej, a więc słów ustanowienia. Dlatego Formuła Zgody domaga się: „I zaiste słowa ustanowienia Chrystusa w sprawowanej Wieczerzy Pańskiej powinny być wypowiedane lub śpiewane publicznie przed zborom głośno i wyraźnie, a w żadnym razie nie powinny być opuszczane” (Formuła Zgody, Solida Declaratio, VII, 79).

Ze względu na to na obecność ciała i krwi w sakramencie nie mają wpływu ani godność udzielającego go duchownego, ani wewnętrzne nastawieniem przyjmujących: „O Sakramencie Ołtarza postanawiamy, że chleb i wino w Wieczerzy są prawdziwym ciałem i krwią Chrystusa i że udzielane i przyjmowane są one nie tylko przez nabożnych, lecz także przez złych chrześcijan i przez bezbożnych” (Artykuły Szmalkaldzkie III, 6).

Warunkiem właściwego przygotowania do sakramentu i jego przyjęcia jest wiara: „Post i zewnętrzne przygotowanie się jest zaiste pięknym, powierzchownym zwyczajem, lecz ten tylko jest prawdziwie godny i należycie przygotowany, kto ma wiarę w te słowa: Za was się daje i wylewa na odpuszczenie grzechów. Kto zaś tym słowom nie wierzy lub powątpiewa, ten nie jest godny i nie jest przygotowany, gdyż owe słowa: „Za was” wymagają serc prawdziwie wierzących” (Mały katechizm, Część piąta, Pytanie czwarte). Przyjmowanie sakramentu Wieczerzy Pańskiej bez wiary jest tym przed czym ostrzega apostoł Paweł w I Liście do Koryntian: „Przeto, ktokolwiek by jadł chleb i pił z kielicha Pańskiego niegodnie, winien będzie ciała i krwi Pańskiej. Albowiem kto je i pije niegodnie, nie rozróżniając ciała Pańskiego, sąd własny je i pije” (1 Kor 11,27.29).

Praktyka udzielania Wieczerzy Pańskiej

Marcin Luter zachęca w Dużym katechizmie do jak najczęstszego korzystania z możliwości przystąpienia do Sakramentu Ołtarza: „Ponieważ mamy już właściwe pojęcie i pouczenie o tym sakramencie, godzi się w końcu dodać również upomnienie i zachęcenie, aby nie zaniedbywać tego wielkiego skarbu, jaki codziennie bywa odprawiany i udzielany wśród chrześcijan, to jest, aby ci, którzy chcą być chrześcijanami, gotowi byli częściej przyjmować ten czcigodny sakrament” (Duży katechizm, Część piąta).

Sakrament ten udzielany jest w Kościołach luterańskich pod dwiema postaciami: chleba i wina wszystkim przystępującym. Przywrócenie tej praktyki było jedną z ważniejszych zmian wprowadzonych przez Reformację w zborach, które do niej przystąpiły: „Osobom świeckim udziela się obu postaci sakramentu Wieczerzy Pańskiej, ten bowiem zwyczaj oparty jest na przykazaniu Pana: „Pijcie z niego wszyscy” (Mat. 26). Tu Chrystus wyraźnie rozkazał co do kielicha, aby zeń pili wszyscy” (Wyznanie augsburskie, art. XXII). Jeszcze wyraźniej takiej praktyki broni Marcin Luter w Artykułach Szmalkaldzkich: „I że nie należy udzielać jej (Wieczerzy) tylko pod jedną postacią. Nie potrzeba nam bowiem owej pozornej mądrości (doxosophia), która by nas pouczała, że pod jedną postacią udzielone zostaje tyle samo, co i pod obiema, jak nauczają scholastycy i Sobór Konstancjański. Chociaż bowiem przypadkowo mogłoby być prawdą, że pod jedną postacią udzielone

zostaje tyle samo, co pod obiema, to jednak udzielanie jej pod jedną postacią nie jest wypełnieniem całego zarządzenia i ustanowienia, dokonanego przez Chrystusa, przez Niego przekazanego i poleconego. Szczególnie zaś potępiamy i odłączamy od siebie w imieniu Pana wszystkich, którzy nie tylko pomijają udzielanie pod dwiema postaciami, lecz także w sposób tyrański mu przeszkadzają, potępiają je i oczerniają jako herezję, a w ten sposób siebie samych wynoszą ponad Chrystusa Pana i Boga naszego i przeciwstawiają mu się, i siebie wyżej od Chrystusa stawiają” (Artykuły Szmalkaldzkie, III, 5).

Ze względu na to, że: „nikogo się bowiem do nich [publicznych obrzędów, czyli sprawowania Sakramentu Ołtarza] nie dopuszcza, jeśli nie był uprzednio wypowiedany i wysłuchany” (Wyznanie augsburskie, art. XXIV) przyjęto się w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w Polsce, że w nabożeństwie każde sprawowanie Wieczerzy Pańskiej poprzedza spowiedź i udzielenie absencji.

Podstawowym warunkiem dopuszczenia do Wieczerzy Pańskiej jest bycie ochrzczonym. Jednak w praktyce Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce pierwsze przystąpienie do Wieczerzy Pańskiej związane jest bezpośrednio z konfirmacją, podczas przygotowania do której przystępujący do sakramentu po raz pierwszy uczą się rozróżniania ciała i krwi Pańskiej, o którym pisze apostoł Paweł w 1 Liście do Koryntian 11,29: „Albowiem kto je i pije niegodnie, nie rozróżniając ciała Pańskiego, sąd własny je i pije”.

Odmówienie dopuszczenia osoby ochrzczonej do sakramentu jest możliwe w przypadku jawnych i uporczywych grzeszników: „Ekskomunikę (...), którą on [papież] nazywa mniejszą, jest to prawdziwe i chrześcijańskie wyłączenie ze społeczności, które nie dopuszcza jawnych i uporczywych grzeszników do sakramentu i wspólnoty kościelnej, dopóki się nie poprawią i nie zaczną unikać występków” (Artykuły szmalkaldzkie, III, 9).

Ustalenia ekumeniczne odnośnie Wieczerzy Pańskiej

Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce pozostaje we wspólnocie ołtarza i ambony z wszystkimi Kościołami członkowskimi Światowej Federacji Luterańskiej oraz z Kościołami – sygnatariuszami Konkordii Leuneberskiej podpisanej w 1973 roku przez europejskie Kościoły tradycji luterańskiej, reformowanej i unijnej oraz Kościoły waldensów oraz braci czeskich, do której przystąpiły również Kościoły metodystyczne w 1997 roku. Sygnatariuszami Konkordii Leunenberskiej w Polsce są obok Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego także Kościoły Ewangelicko-Reformowany i Ewangelicko-Methodystyczny. Pozostawanie przez Kościoły we wspólnocie ołtarza i ambony oznacza, że wierni tych Kościołów mają prawo brać udział w Wieczerzy Pańskiej sprawowanej w pozostałych z nich. Po drugie znaczy też, że duchowni tych Kościołów mają prawo głoszenia Ewangelii i udzielania sakramentów w pozostałych z nich.

Literatura podstawowa:

Księgi Wyznaniowe Kościoła Luterańskiego, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2003.

Wyznanie augsburskie (Konfesja Augsburska) z 1530 r. Część pierwsza, przeł. z niemieckiego A. Wantuła, w: Wyznanie augsburskie (Konfesja Augsburska) z 1530 roku.

95 też ks. Marcina Lutra z 1517 roku, seria: Biblioteki Klasyki Ewangelickiej, t. 1, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1999, ss. 25-45.

Konkordia Leunberska. Konkordia między Kościołami wyrosłymi na gruncie Reformacji w Europie zawarta 16 marca 1536 roku, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2002; lub: Konkordia Leunberska (czytaj tutaj).

Giertz B., Wierzyć po ewangelicku, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1994, ss. 92n.

Grane L., Wyznanie augsburskie. Wprowadzenie w podstawowe myśli Reformacji luterańskiej, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2002, ss. 105-120.200n.204-209.

Uglorz M., Marcin Luter. Ojciec Reformacji, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1995, ss. 157-161.

Uglorz M., Zarys nauki Kościoła luterańskiego, w: Świadectwo wiary i życia. Kościół luterański w Polsce wczoraj i dziś, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2004, ss. 49-51.

Więcej na ten temat:

Luter M., O niewoli babilońskiej Kościoła, tłum. H. Bartoszek, w: A. Ściegienny, Luter, seria: Myśli i ludzie, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1967, ss. 98-112.

Luter M., Wyznanie o Wieczery Pańskiej, seria: Biblioteki Klasyki Ewangelickiej, t. 3, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1999.

Luter M., Krótkie wyznanie o świętym sakramencie przeciw marzycielom (koniec września 1544), przekł. wpraw. i komentarz M. Osęka, wyd. Lutheran Heritage Foundation. Turkus-Poligrafia, Warszawa 2007.

Maciuszko J. T., Spór o Wieczkę Pańską, w: M. Luter, Wyznanie o Wieczery Pańskiej, seria: Biblioteki Klasyki Ewangelickiej, t. 3, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 1999, ss. 7-18.

Mendroch P., Nauka o Sakramencie Ołtarza w Księgach Symbolicznych Kościoła Luterańskiego, „Z problemów Reformacji” t. 2, wyd. Wydawnictwo Zwiastun, Warszawa 1980, ss. 96-107.

Sojka J., Wokół Stołu Pańskiego – sakramentalne dziedzictwo Reformacji, „Gdański Rocznik Ewangelicki” t. 6: 2012, wyd. Parafia Ewangelicko-Augsburska w Gdańsku z siedzibą w Sopocie, ss. 197-212.

Uglorz M., Świadectwo Lutra o Wieczery Pańskiej, w: Teologia wiary. Teologia ks. dra Marcina Lutra i ksiąg wyznaniowych Kościoła luterańskiego, red. M. Uglorz, wyd. Wydawnictwo Augustana, Bielsko-Biała 2007, ss. 311-328.

T. W., Luterańska nauka o Komunii Świętej, „Zwiastun” r. 1973, nr 20, ss. 300-302.

Sojka J., O Wieczery Pańskiej, „Warto” r. 2011, z. 1, wyd. Wydawnictwo WARTO Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, ss. 54-56.